

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

**Obs. Inbjudningen till ny pristäflan
å omslagets 3:dje sida.**

1892.

1:a häft.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

INNEHÅLL:

Amalia Fahlstedt, Amalia Lindegren †.

Lotten Dahlgren, En blick inom våra hem för sjuksköterskor.

Anna Knutson, När Ella stal en blomma.

Willy Uppström, En kvinlig advokat.

Litteratur: *A. D.*, Veronica och några andra dikter af Charlotte Lindholm.

— *L. D—n*, Min hustrus dagbok, utgifven af Elis. — *L. D—n*, Med sordin. Skisser och novelletter af Rust Roest.

M. C., Från riksdagen.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Hvarjehanda i Kvinnofrågan.

Pris pr årgång: | För Förbundets medlemmar kr. 2:50.
| För icke medlemmar » 4:00.

JOHN HOLMBLOM,

Modeaffär för Damkappor,

Stockholm,

12 Kungsträdgårdsgatan 12,

rekommenderar sitt stora och rikhaltiga lager af alla

Nouveautéer för säsongen.

Särskildt får rekommendera mitt stora lager af

Pelsverk för Pelskappor

med därtill passande öfvertyger.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Nordisk tidskrift, 1891, nr 7, 8. — Svensk tidskrift, 1891, nr 14—17. — Tidskrift för kristlig tro och bildning, 1891, nr 6. — Teosofisk tidskrift, 1891, nr 8. — Läsning för hemmet, 1891, nr 6. — Ord och bild, 1892, nr 1. — Pedagogisk tidskrift, 1891, nr 11, 12. — Svensk läraretidning, 1891, nr 47—52; 1892 nr 1—3. — Verdandi, 1891, nr 4—6. — Slöjdundervisningsbladet, 1891, nr 10—12. — Helsovänner, 1891, nr 23, 24. — Jordmodern, 1891, nr 12. — Sedlighetsvänner, 1891, nr 3—6. — Tidning för trädgårdsodlare, 1892, nr 1. — Nya bokhandelstidningen, 1891, nr 47—52; 1892, nr 1, 2. — Svensk bokhandelstidning, 1891, nr 47—52; 1892, nr 1—4. — Svensk musiktidning, 1891, nr 19, 20; 1892, nr 1, 2. — Idun, 1891, nr 48—52; 1892, nr 1—4. — Linnea, 1892, nr 1. — Finsk tidskrift, 1891, nr 5, 6; 1892, nr 1. — Hemmet och samhället, 1891, nr 11, 12. — Koti ja Yhteiskunta, 1892, nr 1. — Nylände, 1891, nr 16—18. — Hvad vi vil, 1891, nr 47—52; 1892, nr 1—4. — Kvinden og Samfundet, 1891, nr 12. — The englishwoman's review, 1892, nr 1. — The woman's journal, 1891, nr 45—52; 1892, nr 1, 2. — Deutsche Hausfrauenzeitung, 1891, nr 47—52; 1892, nr 1—4. — Neue Bahnen, 1891, nr 23, 24; 1892, nr 1, 2. — Frauenberuf, 1891, nr 10—12. — Die Lehrerin, 1891, nr 5, 6, 8. — Le droit des femmes, nr 407, 408.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

Akademiska bokhandeln, Upsala: *J. A. Lundell*, Stå kristendom och kultur i srid med hvarandra?

R. Blädel & Co: *E. Ijunngh*, Svart på hvitt. — Jumbo, den stora elefanten. — Sommarkagar hos mormor. — Bilder ur vår Fräl-sares lif. — Lilla Rödhättan.

Alb. Bonnier: Studentföreningen Verdandis småskrifter, 33—37. — *C. Fristedt*, På forskningsfärd. — *A. Klínckowström*, Tre månaders dag. — *Carl Blink*, Gustaf Vasa och han samtida. — *M. G.*

Leijonsköld Oxenstierna, Konungens kapare. — *J. C. v. Hofsten*, Hos Tant Klara. — *Z. Topelius*, Läsning för barn, 7:de boken. — *L. M. Alcott*, Då jag var liten. — *E. Wahlén*, Guld och gröna skogar. — Onkel Adams Linnea. — *Lekkamraten*, 7:de och 8:de boken. — Snöflingan. — *M. Roos*, Genom skuggor. — Min hustrus dagbok, utgifven af *Elis*.

J. Ekström: Lärokurs i linearritning för folkundervisningsanstalter.

Enwall & Kull, Malmö: *A. Taube*, Vår holländska färd.

C. E. Fritzes k. hofbokhandel: *G. A. Henty*, En duktig pojke. — *S. Coolidge*, Katy i hemmet. — *L. T. Meade*, Bråkigt herrskap.

H. Geber: *J. R. Hutchinson*, Harry Hungerford. — *S. Hutzler*, Unga hjertan. — *S. Tytler*, Farfars testamente. — Glimtar ur sagoverlden.

Z. Hægström: Nornan 1892. — En riddaresaga.

Fr. Hellberg: *S. Lagerlöf*, Gösta Berlings saga. — *Ave*, Solsken.

Hiertas bokförlag: *E. Fries*, Märkvärdiga kvinnor, ser. 2, h. 6. — *Ella*, Den kunniga lekkamraten.

P. A. Huldbergs bokförlags-aktiebolag: *L. Fitinghoff*, I löfsprickningen. — *P. J. Rosenius*, Ur svenska folkets häfder.

Ad. Johnson: Från Serbien och Montenegro. — *G. Aimard*, Stenhjerta. — *M. Langlet*, Bilder ur djurens verld. — Tre små odygds-mönster och deras öden.

H. Kinberg: *K. B. J. Forssell*, Kortfattad lärobok i botanik.

C. A. V. Lundholm: *A. L. O. E.*, Smeden i Bonifaciegränd. — *Pansy*, Ester Ried sofvande och vaken. — *Th. v. Saldern*, Margaretaboken.

R. A. Montén: Quartermästarns berättelse.

P. A. Nordstedt & Söner: *T. Combe*, Klöfverbladet. — *R. Melander*, »Hårt bidevind», 2:dra uppl. — Smugglarne. — Stanley och Emin. — *A. Kerfstedt*, Glädjens blomster m. fl. berättelser. — *H. Anderson*, Rølf's sommarferier. — *L. Budde*, Dödens gudson.

Fr. Skoglund: *E. Wenström* och *O. Jeurling*, Svenska språkets ordförråd eller 80,000 inhemska och främmande ord och namn. h. 3, 4. — Odygd om igen. — Svenskarnes deltagande i trettioåriga kriget.

Svensk Läraretidnings redaktion: Jultomten.

Fredrika-Bremer-Förbundets hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lämnas af Fredrika-Bremer-Förbundet. Ledningen innefattar:

- 1) *Allmänna råd eller anvisningar rörande litteratur*, afgift 1 kr.
- 2) *Studieplan* 5 »
- 3) *Råd och fortsatt ledning*, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar.

Afgift för halfår för hvarje ämne 15 »

Närmare upplysningar meddelas genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

Stockholms Plymfabrik

rekommenderar sitt väl sorterade lager af garnityr i alla färger och bredder, från 15 till 4 kr. metern. Aigretter och småplymer till håret. Amazoner, svarta och kulörta, af bästa kvalitéer och till billigaste priser. Gamla plymer och garnityr renoveras, färgas och krusas efter fransk metod. Råa plymer beredas.

Allm telef. 50 11.

G. Ahnfelt,
14 Smålandsgatan 14.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Normalskor tillverkas efter Prof. Jägers system.

Allt arbete utföres noggrannt och af bästa materiel.

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Elin Spross' Triksåhandel,

36¹/₂ Vesterlånggatan 36¹/₂.

Lager af alla sorters Triksåvaror för Herrar, Damer och Barn.

Telefon 20 83.

Telefon 20 83.

Annonser för DAGNY

upptagas af fröken

K. C. SANDBERG,
20 Prestgårdsgatan.

Henrik Gahns Amykos.

Äldsta aseptinfabrikat. Rekommenderar sig själf. Säljes öfverallt.

Henrik Gahns Tvålar.

Specialité: Antiseptiska toilettvålar, särdeles välgörande för känslig och ömtålig hud, såsom: Henrik Gahns Victoriatvål m. fl.

Partilager i Stockholm hos Emil Fredrikson, *Telegrafgränd 1.*

Bouppteckningar

samt uppgifter till bouppteckningar uppsättas för billigt pris af ett fruntimmer, som däri eger mångårig vana. Närmare underrättelse erhålles å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan.

DAGNY

TIDSKRIFT

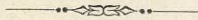
FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

1892.

STOCKHOLM 1892,
AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI.

DACNY

SCIENTIA SOCIETATIS INDIANAE

Amalia Lindegren.

Några intryck.

En vinterafton sutto jag och en min väninna, hvars ungdomsväninna Amalia Lindegren var, vid den tända lampan. Slumpen hade fogat så, att jag ännu icke sett den berömda konstnärinnan, ehuru vi båda ofta besökte vår gemensamma vän. Emellertid afbröts samtalet af en knackning på dörren; den öppnades för en gammal dam, med lätt haltande gång, iklädd en tjock slängkappa och en mörk, bredskyggig hatt, hvars svarta hakband bildade ram kring ett blekt, alldagligt ansikte. Sedan den inträdande med några glädtiga ord och en hjärtlig omfamning hälsat väninnan, hälsade hon mig på ett för den okonstlade människan och framstående porträttmålarinnan Amalia Lindegren karakteristiskt sätt. Hon erfor nämligen knappt mitt namn, — hon hade förut hört min väninna tala om mig —, förrän hon gick rakt fram till mig, drog mig fram i lampskenet och skärskådade ett ögonblick med ett godhjärtadt leende mitt ansikte, hvarefter hon med en bekräftande nick klappade mig på axeln, som om hon velat säga: »nu känna vi hvarann!».

Jag bekänner dock, att jag i början af vår bekantskap var en smula förundrad. Denna gamla dam med sitt så obetydliga utseende, hos hvilken främdfriheten och frånvaron af hvarje skymt till »artisteri» nästan stötte på det prosaiska, och hvilkens hela företeelse var så öfvervägande jovialisk, var alltså den populära konstnärinnan och banbryterskan för de kvinnliga artisterna till konstens tempel? Men ju mer jag lärde känna henne, desto fullare motsvarade hon mitt förutfattade begrepp om de tilltalande genrebildernas skaparinna. Vi kommo nu ofta tillsammans. Än visade hon sig som en trött gammal dam, hvilken lämnat ungdomligheten långt bakom sig, än bröt ett

skälmaktigt leende öfver hennes drag, åtföljdt af ett putslustigt infall, hvarmed hon drog vår väninna ned till hvardagslifvets små förhållanden, som denna gärna lämnade utom samtalet, än talade hon på ett allvarligt, distingeradt sätt, än lät hon höra en låg, munter hvissling, än gled ett ömt medlidsamt uttryck öfver hennes drag, då den lidande väninnan lät undslippa sig en suck eller lätt jämmer.

Det var dock först under det sista årtiondet af hennes lif jag lärde känna Amalia Lindegren; då hon, undangömd i en tyst tillbakadragenhet, som hennes blygsamhet gjorde ännu mer exklusiv, lämnat ungdomsmodets, det forcerade arbetets, triumfernas och den kraftfulla medelålderns skede långt bakom sig. Jag har dock af vänner från denna period (själf talade hon ogärna om sig och sina arbeten) samlat några drag ur hennes lif, för att därmed komplettera mina intryck.

* * *

Amalia Lindegren föddes den 22 maj 1814 i Stockholm, där hon tillbragte sin mesta tid. Modern var dalkulla och fadern en hög ämbetsman. Hon bar ej sin faders namn, men uppfostrades i skötet af hans aristokratiska, fint bildade familj. »Amélie (så kallades Amalia Lindegren af sina vänner) var mycket händig», berättar en konstnärinna, barndomsbekant till henne. »Då jag var fyra år, afundades jag henne hennes talang att göra små dragkort, som bakom en rörlig ridå dolde en nätt målning». En annan väninna berättar, att Amélie gärna äfven vid mognare år lekte med saxen och klippte hvarjehanda figurer i papper. Den förstnämnda och flera andra intyga, att hon var skicklig i att spela flöjt (»spotta på flöjt», som hon skämtsamt kallade det). Hon hvisslade äfven utmärkt, än långa operaarier, än härmande olika fåglars sång. Hon hade en stare, Petter, som i sin tur förträffligt efterhärnade sin matmors drillar. Jag minns t. ex. en gång, då hon hvisslade den lilla arian ur Trollflöjten, »Jag heter Papageno jag». Som bekant slutar den med några låga toner, hvilka Amalia Lindegren, trots sina ansträngningar, icke gick ut med. Staren följde ordentligt med hela tiden och efterhärnade slutligen äfven med de lustigaste vridningar på hufvudet och en del hväsande strupljud sin matmors försök att komma ut med melodien. Hon

sjöng äfven en smula i yngre dar och spelade »litet klinkelink på piano», som hon sade. Under sina gladare, yngre år var hon i synnerhet road af att anordna utklädningar, tablåer och sällskapsspektakel. Själf spelade hon vid sådana tillfällen sin roll utmärkt och roade alla med sina upptåg och sitt oförargliga skämt. En väninna och elev till Amalia Lindegren berättar, att det var ett stort nöje att resa med henne. Hon drog en med sig öfverallt, från museet till den tyska »kneipen», där hon på ett lustigt, underhållande sätt fick en att smaka på äkta ölbrygd. Hon var icke hvad man kallar blixtrande kvick, men naivt glädtig och verkligt rolig. Det var dock endast inom det förtroliga kotteriets gränser hennes skämtlynnede musserade. I stora sällskap var hon tyst och tillbakadragen.

Genom Amalia Lindegrens biografer veta vi, att hon tidigt började förtjäna sitt bröd genom att utföra porträtt i blyerts och svartkrita, hvilkas pris steg från en till tio riksdaler. Dessa porträtt, som utmärkte sig för en träffande likhet med originalen, hvilkas mest karakteristiska uttryck hon snabbt uppfattade och omsorgsfullt återgaf, voro nästan alla profiler. Som ett exempel på hennes säkra blick och stora makt öfver formgifningen berättar en väninna, att Amalia Lindegren en dag var hennes gäst tillika med ett annat fruntimmer, som konstnärinnan förut ej sett. Då detta fruntimmer efter ett par timmars samvaro aflägsnat sig, beklagade sig värdinnan öfver sin försummelse att ej ha bedt Amalia Lindegren om hennes profil. »Det kan du väl få», svarade Amalia lugnt och satte sig ned att i minnet göra ett förträffligt porträtt af den frånvarande. En sådan profilteckning gjorde hon en förmiddag i Paris af August Blanche (nu befintlig i redaktör F. Borgs ägo), säkert det bästa porträtt som återgifvit den berömda författarens drag, tillägger min sagesman. Utan tvifvel torde någon sådan profil af Fredrika Bremer, med hvilken Amalia Lindegren var nära bekant, äfven finnas; och helt visst skulle dessa porträtteckningar, om de en gång kunde samlas, förete ett intressant galleri af ansikten från midten af 1800-talet.

Teckningen var Amalia Lindegrens styrka. Genast vid sin ankomst till Paris tillvann sig denna anspråkslösa kvinna, som kom från ett aflägsset hörn af världen och åtnjutit föga undervisning, Ange Tissiers och Cogniets beundran för denna sin förmåga. »Teckna framför allt», hörde jag henne tillråda

en gryende artist, »allt hvad ni ser, människor, djur, växter och andra föremål, och icke minst hvad andra tecknat förut. Sitt inte och kludda oljefärg, innan ni kan teckna. Det hämnar sig. Jag vet bäst», tillade hon blygsamt. »att man får ångra det genom ovanor, som man sedan knappt kan bli fri från».

En variation af det kända mästارuttrycket »Primo teckna, sekundo teckna, tertio teckna».

Naturligtvis vann konstnärinnan sin säkerhet i teckning ej från blotta begåfningen. Hvad som brast i hennes undervisning ersattes af ett ihärdigt, ärligt arbete. »Amélie arbetade icke fort», berättade den ofvannämnda eleven och reskamraten, »tvärtom, långsamt och ytterst själfkritiskt, så att hon aldrig var nöjd med sina egna alster, inte ens de bästa».

På tal om hennes profilbilder och med hågkomsten af hennes lek med saxen påminner jag mig, hur jag en afton, några veckor före hennes död, såg henne med entusiasm fördjupa sig i studiet af Paul Konewkas silhouetter. Hennes lifliga utrop och påpekningar af finesserna i dessa delikata, uttrycksfulla konstverk ingåfvo mig då tanken, att hon var en med Paul Konewka befryndad konstnärnatur. Däremot kände hon sig föga dragen till impressionisternas nya klatschmanér.

År 1839 vistades hon en tid i Upsala och låg där under homöopaten Liedbecks behandling för de »mouches volantes», som redan då besvärade hennes ögon, men under den senare delen af hennes lif gingo bort, då däremot, under den allra sista tiden däraf, hennes ögonsjukdom kom henne att se hvita ringar kring föremålen. Nämnda år målade hon fru Liedbecks (född Ling) porträtt, ett af hennes första oljefärgs-porträtt. Sedan följde flera. Homöopaten Liedbecks porträtt, måladt först på 1870-talet, var det första hvori hon tillämpade metoden att måla efter fotografi. Man hade förgäfvets förut bedt henne att på detta sätt föreviga drag af afidna personer, men nu ledde henne vänskapen att frångå sin grundsats, då den gamle vännen plötsligt rycktes bort. Och försöket lyckades förträffligt. Hon gjorde sedermera flera sådana porträtt under sin sena ålder, då hon fann det bekvämast, men dock ej af andra personer än sådana, med hvilkas utseende hon var förtrogen, då hennes säkra blick och goda minne voro en borgen för ett naturtroget återgifvande. Det dröjde emellertid omkring 7 å 8 år efter

Amalia Lindegrens första oljeporträtt, innan Qvarnström upptäckte henne och för några månader lät öppna Fria Konsternas Akademi för henne och några andra konstnärinnor, ehuru förnämligast på grund af sin bekantskap med Amalia Lindegren. Därefter fästes drottning Josefinas uppmärksamhet på henne, och hon fick resestipendium och kom utomlands. Det var dock ej genom något energiskt personligt uppträdande hon kom att gå i spetsen för andra. Det låg ej i hennes natur. Hennes blygsamhet stod allt för mycket i vägen därför. Hon snarare förvånades öfver, att man gjorde någon affär af henne. Detta bör dock ej anses förringa värdet af hennes lifsgärning, då det var hennes flitiga, ihärdiga, segrande penna och pensel, som banade stigen.

Med ett flera gånger förnyadt resestipendium uppehöll hon sig i en följd af 6 å 7 år utrikes, studerade i Paris, Düsseldorf och Rom samt var några gånger öfver till England. I sin första genretafla, »Dryckesscen», skattar hon åt sin för lifvets lustiga sidor intresserade blick, i sina genrebilder »Evangelisten Mattheus», »Pilgrimen» m. fl. åt sin under årens lopp allt starkare utvecklade religiösa känsla. I sina bilder från Rom, »Italiensk bondkvinna», »Pifferari», »De fader- och moderlösa», »Blind gubbe med sina barnbarn», »Frieriet», gaf hon luft åt sin känsla för det formvackra, och kanske skulle några af dessa intagande bilder ha kommit att inregistrerats bland idealismens sötsaker, om icke hos hvarje tafla af Amalia Lindegren det omedelbara, liffulla uttrycket gjorde sig gällande.

Den i Rom utförda, i flykten gripna, verkningsfulla lilla bilden »Flickan med apelsinen» bildar likasom en öfvergång till hennes efter hemkomsten, vid en studieresa i Dalarne, funna, mest karakteristiska genre, där barnet med sitt ljusa löje spelar en så öfvervägande roll. Dessa bilder, hvilkas namn man ej behöfver upprepa, ehuru man gör det ändå, liksom man ofrivilligt gnolar en väcker känd melodi, som faller en i tankarna: »Söndagsafton i en dalstuga», »Mormors öga», »Mors lilla hjälpreda», »Lillans sista bädd», »Frukosten» m. fl., gjorde genom sina okonstladt gripna motiv, sin naturfriskhet, sitt liffulla, varmt kända utförande Amalia Lindegren till en af sin tids bästa realister.

Hvad hennes omfångsrika verksamhet som själf full porträttmålarinna angår, är det bekant, att kännare sätta densamma

som ett af de vackraste bladen i det svenska porträttmåleriets utveckling under vårt århundrade, i trots af hennes föga högt uppdrifna teknik.

Med de efter fotografi förträffligt utförda porträtten af gymnastikern Ling (som hon varit personligt bekant med) och presidenten grefve Arvid Posse (hvars porträtt hon förut målat efter originalet) tog hon förra våren afsked af sin porträttmålningskonst.

Med en ganska stor tafla, »Aftonbönen», framställande ett förtjusande vackert barn, som gör sin aftonbön på sin mormors knä, hvilken målning dock förblef ofullbordad af brist på lämplig modell till en mormor, samt med en mindre reproduktion af hennes »Pilgrim», fullbordad just innan hon lades på sjukängen, tog hon afsked af sin genre.

I hennes hem fann man blott några få porträtt af hennes hand, de utmärkta porträtten af målaren Lindholm och professor Qvarnström, det senare bestämdt som ledamotstribut till Akademien, ett af Fogelberg (dock blott en kopia) samt ett förtjusande litet porträtt af presidentskan Sandels.

Det är att hoppas, att man försöker åstadkomma en exposition af denna konstnärinnas talrika arbeten, från hennes ritningar i blyerts och svartkrita till oljeporträtten och genretaflorna — ett företag, som icke bör möta för stora svårigheter, då de flesta af dessa arbeten stannat inom landet och de familjer, som äga af henne utförda porträtt, säkert icke skola hafva något emot att på detta sätt hylla den sympatiska artistens minne.

* * *

Då man kom på besök till Amalia Lindegren, lade hon helst undan penseln och läste ateliërdörren för att slå sig ned och tala om, hvad som rörde sig i lifvet därutanför. Hennes försvagade syn hindrade henne icke att måla, men väl att läsa, en hård pröfning, då hon var intresserad af allt. Hon gaf sig gärna in i en debatt om dagens frågor, då hon mera eldigt och envist än logiskt försvarade sina konservativa åsikter i politik och religion. Hon kunde bli helt stel och högtidlig samt till och med för en stund få en min af ofördragsamhet, då man försvarade de nya idéerna och deras ledande män. Men plötsligt kunde det spelande, vänliga leendet bryta sig fram öfver

hennes drag, under något sådant utrop som: »Ja, så där måste ju de unga tänka. Det är friskt ändå.» Hon hade för öfrigt en klar blick för ärligheten i en uttalad mening och såg till personen, ej till åsikterna. Och i hennes samtal uppenbarade sig alltid en underström af friskhet och liberalt hjärtelag.

Hennes konst hade förskaffat henne en god ekonomisk ställning, men hon lefde under årens lopp allt mera indraget, för att kunna dela med sig åt de behöfvande. »Amélie hade alltid handen öppen», sade en af hennes väninnor, »och nöden var i sådana fall den förnämsta rekommendationen. Hon höll aldrig några resonnemang om, huruvida den hjälpbehöfvande var värdig eller ej, och hon gaf i största tysthet, utan att låta högra handen veta, hvad den venstra gjorde».

Liflig och kraftfull, satt hon uppe klädd ända till sista dagen af sitt lif, ehuru en dödshinna skymde hennes blick, resonerade öfver sina intryck och försökte följa den besökande till dörren. Till och med då dödsrosslingarna börjat, hälsade hon med ett soligt leende vännen, som kom och gick, hvarefter hon inslumrade lugnt ett par timmar före sin död, hvilken inträffade natten mellan den 26 och 27 sistlidne december. Hennes begrafning försiggick så, som om hon själf skulle ha ordnat den, i kretsen af några få vänner, utan ovationer från världen.

Hvart jag sedan kom för att hämta drag till en minnesruna öfver henne, påpekade man för mig något eller några af de ägenskaper, som jag förut funnit utgöra grundelementen till hennes karakter, den femväppling, som tillförde henne lyckan: den kärnfulla hängifvenheten åt konsten, blygsamheten, flärdfriheten, barnasinnet och det varma hjärtelaget.

Amalia Fahlstedt.

En blick inom våra hem för sjuk- sköterskor.

År 1892 har gjort sitt inträde under allt annat än glada auspicer. Dödens ängel har sväfvat öfver vår hufvudstad, skördande med sin lië offer efter offer. Knappt ett hus, som undgått att drabbas, knappt en familj, som ej blifvit hemsökt af sjukdom eller död. Det är under sådana tider nästan öfvermänskliga fordringar ställas på läkarne och som därför behovet af en under deras kommando stående hjälptrupp af kvinnor, med lifsuppgift att bistå den lidande mänskligheten, mer än någonsin gör sig gällande. Det har varit riktiga verop om hjälp, som höjts från de af sjukdom drabbade hemmen, där ofta alla familjemedlemmarna legat sjuka, herrskap så väl som tjänare, oförmögna att bistå hvarandra. Nödvändigheten af en ordnad sjuksköterskekår har aldrig varit mera kännbar, och aldrig har den lilla stamtrupp af utbildade sjuksköterskor, som redan finnes, blifvit mer anlitad. Då den rådande svåra sjukligheten således gjort allt som till sjukvård hörer till en verklig fråga för dagen, borde det ej sakna sitt intresse att få kasta en blick, om än en helt flyktig sådan, inom de hem i hufvudstaden, från hvilka utsändes den lilla skara »barmhärtighetssystrar», hvilkas verksamhet går ut på att vid sjukbädden lämna hjälp och tröst. Den vandring vi ämna företaga kommer ej att blifva lång, ty ack! dessa hem äro lätt räknade, och den skall ej blifva sorglig. De hem, där man fostras att bistå de lidande och sörjande bära framför andra prägeln af stilla glädje och frid.

* *
 * *

Det var en strålande vacker vinterdag jag valde till min lilla rond. En hög luft, klar himmel, hvart man såg nyfallen snö, gni-strande rimfrost, hela vår stad stod iklädd denna vinterns bländande högtidsdräkt, som ännu mer än sommarens besitter ägenskapen att täcka öfver allt fult, att skyla alla skröpligheter. Det låg någonting förhoppningsfullt och lifgivande i själfva den friska, kalla vinterluften, liksom ett löfte om att hemsökelsens svåraste tid var förbi.

Hvem känner ej Sophiahemmet, denna mönstergilla sjukvårdsanstalt, en af de yppersta i sitt slag någon stad har att uppvisa, med allt fog det nya Stockholms stolthet och prydnad? Ett grundligare genomgående af denna vårt lands främsta utbildningsanstalt för sjuksköterskor, i akt och mening att därom afge en sakkunnig berättelse, kunde naturligen ej ifrågakomma, äfven om jag erhållit tillstånd att bese hela etablissemangt; därtill var min insikt i själfva ämnet alltför ringa och Sophiahemmets ändamål och verksamhet dessutom tillräckligt kända. Mitt besök hade således endast till ändamål att taga reda på ett och annat rörande sjuksköterskeförhållandena, som särskildt under denna epidemiperiod kunde vara af intresse.

Besöker man Sophiahemmet vare sig om sommaren eller om vintern frapperas man alltid af den förtjusande belägenheten. Inbäddadt bland träd, nu höljda i vinterns efemera, men präktiga skrud, ligger det fridfullt och inbjudande invid den ståtliga avenyn, Valhallavägen. Ja, så inbjudande ter det sig utifrån, att om ej de sorgliga idéassociationer vore, som oundvikligen äro förknippade med ett sjukhus, skulle man nästan vara frestad att önska, det man där för en tid finge slå ned sina bopålar. Enkelt men på samma gång imponerande aftecknar sig mot den om sommaren gröna nu bländande hvita bakgrunden af björkskog den präktiga byggnadskomplex, hvilken för alla tider skall kvarstå som den vackraste skapelse någonsin en svensk drottning skänkt sitt land.

Gedigenhet och allvar stämplat allt inom Sophiahemmets murar. Hvad jag däraf denna gång såg var emellertid blott den vackra, luftiga vestibulen och det till densamma stötande mottagningsrummet. Föreståndarinnans mottagningstid var lyckligtvis ej tilländalupen, hvarför jag genast fick företäde. Det var ett vackert rum, i hvilket jag inträdde, och dess skrifbord, räkenskapsböcker, papper och bokskåp vitnade om, att det var ett anseeligt arbetsmaskineri, som härifrån leddes. Föreståndarinnan, iklädd sjuksköterskans lilla musslinsmössa, tog emot mig på det förbindligaste och lämnade på det mest tillmötesgående sätt de upplysningar jag begärde.

För närvarande finnas inom Sophiahemmet 64 sjuksköterskor. I medeltal användas 25 af dessa inom sjukhemmet, 20 i den privata sjukvården, de öfriga vid lasarett och sjukhus i så väl hufvudstaden som landsorten. 20 elever intagas årligen. Dessa måste dock först genomgå en profmånad innan de antagas. Elever utskickas dock aldrig i privat sjukvård.

»Och alla édra sköterskor ha väl varit upptagna under denna tid?»
frågade jag.

»Ja, vi ha naturligtvis ej kunnat lämna all den hjälp man begärt af oss. Så räknade vi på en dag 20 sjukbud, som ej kunde tillgodoses. Olyckan har också velat, att vi just under denna svåra tid haft färre af våra sjuksköterskor att tillgå än vanligt, emedan de varit så svårt angripna af influensa. 9 à 10 af dem ha legat sjuka samtidigt. Hemmet har dock snarare haft färre patienter än annars, emedan vi ej tagit emot några influensasjuka.»

Från den rent praktiska sidan af frågan öfvergingo vi under samtalets gång till den mer ideella. Sophiahemmets föreståndarinnan hyser höga tankar om sjuksköterskans allvarliga bestämmelse. Då jag framkastade den frågan, om ej otillräckligheten af den sjuksköterskekår som finnes, gjorde det önskvärdt att nya krafter tillstötte, svarade hon lifligt:

»Visserligen. Men ett allmänt upprop om att sluta sig till sjuksköterskekåren anser jag för saken i hög grad skadligt. De som uppmuntra kvinnan till att ägna sig åt sjuksköterskekallet, blott och bart emedan det öppnar en ny verkningskrets för henne, uppmuntra visserligen ej till något godt.»

»Ni menar att yrket därigenom lätt råkar in på afvägar?»

»Just så. Icke för att vi på långt när skulle äga en tillräckligt stark sjuksköterskekår. Tvärtom. Antalet utbildade sjuksköterskor i vårt land är i vanliga fall alltför ringa för att fylla behovet, mycket mer då under epidemitider som den närvarande. Men faran ligger däri, att yrket drages ned till en modesak, att unga kvinnor ägna sig däråt endast för att få ett lefvebröd, ej af uppriktig kallelse, ej af kärlek till den uppgift, de åtagit sig. Sådana exempel hafva vi flera, och det är detta, som hotar att bringa yrket i misskredit. Ty här om någonsin fordras det att äga den inre, allvarliga kallelsen, ja medfödda anlag; finnas ej dessa blir sjuksköterskan aldrig hvad hon bör vara. Ja, jag går så långt, att det hos en verklig sjuksköterska bör finnas något genomkämpadt; att hon, så att säga, bör ha gjort upp sin räkning med världen. Att alla kvinnor, som ägna sig åt sjukvård, skola vara besjälade af Kristi anda kan man kanske ej begära, men det vissa är, att den religiösa sjukvårdssystemen vid alla tillfällen visat sig som den bästa.»

»Men det är ju helt unga flickor ni taga emot som elever?»

»De få ej vara yngre än 21 år. Dessutom genomgå de, som ni vet, först en profmånad, för att deras lämplighet skall kunna bedömas.

Vidare ett oundgängligt villkor för att sjuksköterskan skall kunna motsvara de fordringar, man ställer på henne: hela hennes intresse bör vara koncentreradt kring sjukvården. Den privata sjuksköterskan kan nog vara skicklig i sitt fack, men det ligger i sakens natur att utkomsten hos henne måste spela en hufvudroll och att intresset för själfva uppgiften kommer i andra rummet. Och hvilken framtid väntar oftast den privata sköterskan? Den ringa ersättning hon erhåller för sitt mödosamma arbete (en sjuksköterskas dagspenning är gemenligen 2 kr.) är ej tillräcklig att tillförsäkra henne en sorgfri ålderdom. De obetydliga besparingar, hon möjligen kunnat göra under sin tjänstgöring, åtgå till hennes nödtorftiga uppehälle under de tider hon saknar arbete. När hon sedan af ålderdom eller ohälsa tvingas att sluta med sin verksamhet, återstår för henne i de flesta fall intet annat än att falla anhöriga eller kommunen till last.»

»En i ett hem som vårt utbildad sjuksköterska däremot», fortfor föreståndarinnan, »har visserligen en lika sträng tjänstgöring, ett lika tungt arbete, men hon äger den trygga känslan att hafva bakom sig en makt, till hvilken hon kan vädja i händelse af svårigheter och betryck, hon känner att hon är ett kugghjul, om än ett ringa sådant, i ett stort maskineri, som drifves efter väl uppgjorda beräkningar och ledes af skickliga händer. Och hvilken tröstande tanke att veta sig äga en betryggad ålderdom, att veta det någontager vård om mig, då jag af sjukdom eller tilltagande kraftlöshet är hindrad att taga vård om mig själf!»

»För öfrigt är, enligt min åsikt, den strängt tuktande uppfostran, som endast den under en kontrollerande myndighet stående sjukvårdsanstalten kan skänka, för en sjuksköterska oundgänglig. Hvad är det, som gör Elisabethsystrarna till så utmärkta sjuksköterskor? Utan tvifvel den på en sträng disciplin baserade utbildning, de erhållit. Deras »prof-månad» räcker i 3 år, betänk det! När de sedan efter en långvarig kurs utsändas som utbildade sjuksköterskor hafva de genomgått en skola, som i sanning mognat och fostrat dem för deras kall. Den för hvilken all disciplin förefaller som ett odrägligt band, passar ej för yrket. Hos oss har man ännu ej till fullo kommit till insikt af denna sanning, hvarföre ock många sköterskor skilja sig från hemmet för att arbeta på egen hand. Och hvilka svårigheter som vänta den »oberoende» skjuksköterskan ha vi nyss talat om.»

»Men ack!» tillade Sophiahemmets föreståndarinna, då jag reste mig för att taga farväl, »vi stå ju ännu blott i början af vårt verk, utsatta för alla de stötestenar och svårigheter som alltid vänta pioniererna.

Att en så nybildad kår som de svenska sjuksköterskornas ännu ej hunnit erhålla den disciplinära stadga och betydelse som t. ex. Englands och Frankrikes, faller af sig själf. Där finnas redan hela arméer af utbildade, under utmärkt befäl lydande sjuksköterskor, vi ha endast en helt liten trupp. Men denna trupp bildar en god kärna, kring hvilken, som jag hoppas, allt framgent nya friska, af den rätta andan besjälade krafter skola sluta sig.»

Sådant var ungefär mitt samtal med Sophiahemmets föreståndarinnan. Jag har försökt återgifva det här så ordagrannt som möjligt. De däri uttalade tankarna ha nämligen synts mig betydelsefulla, emedan de uttalats af en person, hvars ord, i kraft af den ställning hon innehar och den lifserfarenhet hon vunnit, väl kunna betraktas som ett viktigt inlägg i frågan.

* * *

Sedan jag lämnat Sophiahemmet bakom mig, styrde jag mina steg till ett annat, långt anspråkslösare hem för sjuksköterskor: »Elisabethsysternarnas» hem N:o 21 Norra Smedjegatan. Elisabethsysterna tillhöra, som bekant, en utländsk katolsk orden, hvilken utskickar sina medlemmar till främmande länder för att där verka inom den privata sjukvården. Mycket har blifvit sagdt emot den katolska inblandningen och den fara, som densamma skulle innebära för vårt samhälle. Det vissa är, att mot Elisabethsysternarnas lämplighet för sitt kall och det sätt hvarpå de sköta sin uppgift ha i allmänhet ej några klagomål försports. Vi vilja därför här betrakta dem och deras verksamhet uteslutande ur den synpunkten och lämna alla andra, både de religiösa och politiska, å sido. En sanning är, att Elisabethsysterna hittills fyllt en brist inom vårt sjukvårdsväsen. I samma mån vi erhålla ett tillräckligt antal inhemska, fullt utbildade, skickliga sjuksköterskor, kommer den utländska kontingenten att blifva obehöfelig. Och ännu en ej oviktig sak. Dessa utländska sjukvårderskor äro de enda som lämna hjälp utan ersättning, en omständighet som fattigläkaren vet att uppskatta.

Föreståndarinnan, syster Angelica, kunde jag tyvärr ej träffa. Hon låg sjuk, ganska illa sjuk i influensa, sade mig den vänliga syster, som öppnade vid min ringning. »Men kan jag ej stå till tjänst i stället?» tillade hon på god ehuru något bruten svenska, i det hon förde mig in i ett mottagningsrum bredvid tamburen och bad mig sitta ned. Det var ett enkelt, mycket vanligt möbleradt litet rum, men det hvilade ändock öfver det hela ett visst något af frid och trefnad, som ej så

lätt kan beskrivas. Ett vackert krucifix af elfenben och ebenholts mellan fönstren var det enda som tydde på något klosterlikt. Ett blombord med några gröna växter, förunderligt friska och frodiga i betraktande af de vidriga ljus- och luftförhållanden, under hvilka de voro dömda att lefva vid denna den trängsta, solfattigaste bland Stockholms gator, utgjorde rummets enda lyx.

Jag inledde samtalet med att begära några tryckta redogörelser eller prospekt öfver Elisabethsysstrarnas verksamhet.

»Vi ha inga sådana, inga alls...» svarade den lilla systemen, och skakade på sitt hufvud med den hvita mössan, hvars yfviga rysch slöt sig så behagligt kring det vänliga ansiktet.

»Jag skulle likväl gärna vilja ha några upplysningar om er. Huru många sysstrar äro ni till exempel?»

»Nu äro vi 12. Till att börja med voro vi endast 3 eller 4. Så småningom har vårt antal ökat. Men Elisabethsysstrarna, som utskickas från seminariet i Breslau, äro åtminstone 100, ja flera.»

»Och ha ni här mycket att göra?»

»O, ja, mycket. Vi äro allesamman upptagna.»

»Har det särskildt under denna tid varit många sjukbud?»

Vi denna fråga höjde sig systemens bruna ögon mot taket. »Om det varit många sjukbud! Det har ringt och ringt på tamburklockan dagen i ända. Vi ha omöjligt kunnat tillfredsställa alla. Lyckligtvis ha vi nästan allesamman fått vara friska, så att vi ha kunnat vara i tjänstgöring så många vi äro.»

»Och är det ej ett tungt arbete ni ha?»

»Nej, vi älska vårt kall. Och det måste man göra, annars vore man ej en verklig sjuksköterska. Dessutom äro alla här för det mesta mycket vänliga mot oss.»

»Hvad få ni för ersättning för er myckna möda?»

»Vi ha ingen bestämd taxa. De rika ge mer, de fattiga mindre. Vi blifva alltid rikligt betalda.»

»Ni bo i hemmet?»

»Ja, vi bo här alla, d. v. s. då vi ej äro borta hos våra sjuka.»

»Och språket, har ni ej svårt att reda er med det?»

»Nej, innan vi här träda i tjänstgöring som sjuksköterskor, ha vi genomgått en kurs i svenska. Vi måste ju kunna språket riktigt för att inga misstag skola begås. Det är ju så grufligt viktigt vid vårt kall. Vi måste förstå hvad läkarne säga oss, annars kunde oberäkneliga olyckor ske.»

Det var ännu mycket jag skulle önska veta om Elisabethsysstrarna,

icke så mycket om deras verksamhet här i landet, den talar för sig själf, men om de erfarenheter de samlat under sitt åt människokärlekens tjänst ägnade lif, hvilket mål de satt sig före och hvad de väntade af framtiden. Men det bjöd emot att uppträda som en inkvisitor inför denna vänliga själ, som så välvilligt och förtroendefullt kommit mig till mötes, jag reste mig därför för att gå.

»Och fröken har själf varit frisk?» frågade systemen i sin ordning. Ett alldagligt och innehållslöst spörsmål, om man så vill. Men det gjorde ändock, jag vet ej hvarföre, större intryck på mig än en banal efterfrågan af ens befinnande vanligen brukar åstadkomma. Det låg kanske i tonen, i den vänliga blicken. Det intresserade verkligen denna hjärtegodas varelse om en hennes medmänniska var frisk eller ej, det varma hjärtelaget, som framför allt annat bör vara kännetecknet på en sann sjuksköterska, uttalade sig, tycktes det mig, i den vänliga frågan. Jag kunde Gud vare lof besvara densamma med ett hjärtligt »ja.» Och därmed skildes vi åt.

*
*
*

Det nybildade »Röda Korsets sjuksköterskehem», N:o 60 Mästersamuelsgatan, gällde mitt nästa besök. Där hade jag äfven oturen att ej träffa föreståndarinnan, som af illamående var hindrad att se mig. Men en liten skara helt unga flickor, 4 eller 5 stycken, med den hvita mössan på hufvudet, till tecken af deras värdighet, kommo emot mig i tamburen, och en af dem visade mig med stor vänlighet omkring i den lilla våningen, där sedan november förlidet år 6 af Röda Korsets sjuksköterskor, jämte 5 elever hafva ett hem. Ett treffligt samlingsrum med böcker och hvilstolar, en rymlig matsal, där nu middagsbordet, ett riktigt inbjudande och vänligt familjebord, stod dukadt, sofrum för elever och sköterskor, beräknade för två i hvarje, utgör, jämte föreståndarinnans rum och köksdepartementet, bostaden.

Äfven i det nybildade hemmet, hvars verksamhet ännu varit allt för kort för att därom mycket kunde vara att inhämta, hade de få sköterskor man haft att tillgå varit upptagna, och oupphörligt hade man måst med nej besvara de många ansökningar om sjukhjälp, som dagligen ingått.

Röda Korsets sjuksköterskor, hvilkas bestämmelse egentligen är att tjänstgöra i fält, ehuru de under fredstid genom privat sjukvård eller lasarett-tjänst liksom förberedas till sitt kall, genomgå, som bekant, sin sjukvårdskurs på Sabbatsbergs sjukhus. Någon samlingsplats eller

hem, som på lediga stunder kunde skänka den vederkvickelse och hvila, som sjuksköterskan framför alla andra »arbeterskor» så väl behöfver, hade emellertid saknats, ända tills förliden höst ofvannämnda »hem» öppnades. Ekonomiska förhållanden gjorde det nödvändigt att till en början anlägga hemmet i liten skala. Det är dock att hoppas, att det varma intresse för kvinnans användande inom sjukvårdens alla grenar, som på senare åren väckts till lif i vårt samhälle, med tiden skall sätta Röda Korset i tillfälle att utsträcka sin verksamhet i en efter behofvet af sjuksköterskor lämpad måttstock.

*
*
*

Gärna skulle jag nu, innan jag avslutade min rond, önskat aflägga ännu ett besök. Detta besök skulle ha gällt Diakonissanstalten vid Ersta, den första anstalt i Sverige, där sjuksköterskor utbildats, en anstalt, som sedan år tillbaka är känd öfver hela vårt land för sin vidtomfattande, välsignelsebringande verksamhet. Men hur frestande det än skulle ha varit att utsträcka min vandring till diakonisshemmet, hvars härliga läge på en af Stockholms skönaste punkter i och för sig utgör en dragningskraft, måste jag dock afstå därifrån, ty dagen var långt framskriden. Egentligen tillhöra ej heller diakonissorna den klass sjuksköterskor, som jag velat göra till föremål för min lilla studie, det vill säga den, som tjänstgör inom den privata sjukvården, se där äfven en orsak, hvarför jag denna gång lämnade deras hem obesökt.

Diakonissorna utgå visserligen äfven som sköterskor i privata hem, men detta sker mer undantagsvis. De tagas nämligen alltför mycket i anspråk af sin tjänstgöring, dels inom anstaltens sjukhus och andra afdelningar, dels inom fattigvården och mångehanda till välgörenheten hörande områden för att de skulle kunna ägna sig i någon större utsträckning åt den privata sjukvården. Om diakoniss-systemen kan med sanning sägas: »Man finner henne, där hon bäst behöfs». Och det är därför hon företrädesvis i de fattigas boningar utöfvar sin ädla verksamhet.

*
*
*

Denna flyktiga inblick i sjuksköterskornas förhållanden inom vår hufvudstad, hvilken, jag upprepar det, ej på något vis gör anspråk på att vara fullt redogörande, skulle emellertid vara allt för ofullständig om det viktiga inlägg, som af Fredrika-Bremer-Förbundet gjorts i frågan med tystnad förbigicks.

Då Sophiahemmet och Röda Korsets sjuksköterskor hittills till antalet varit alltför fåtaliga för att fylla det befintliga behofvet, och diakonissor blott sällan kunna erhållas, ha luckorna ifyllts af privata sköterskor. Dessa bodde spridda kring hela Stockholm, hvilket gjorde det för allmänheten svårt att veta hvar de stodo att finna och för läkarne om de voro lediga eller upptagna. Dessutom saknades för dem alla nödig kontroll. Hvar och en arbetade för sig, utan att hvars och ens fel eller förtjänster kunde göra sig gällande. Den ena lyckades göra sig känd och använd, under det en annan, med kanske mycket större meriter, ej kunde erhålla arbete.

Då väcktes, genom en liflig påtryckning från så väl läkarnes som allmänhetens sida, inom Fredrika-Bremer-Förbundet förslag att öppna dess byrå till en slags station för de fria sjuksköterskorna. Förslaget stötte ej på oöfverstigligna svårigheter, och år 1889 på hösten lade Förbundets byrå, 5 Malmtorgsgatan, till sina många andra afdelningar äfven en ny: »platsförmedlingsafdelningen för sjuksköterskor». Genom Förbundets ingripande äfven på detta område af kvinlig verksamhet har den förut lifligt kända saknaden af kontroll öfver dem, som utöfva privat sjukvård blifvit i någon mån häfd, ehuru den naturligtvis ej kan vara lika stark, som då sjuksköterskorna bo inom för dem upprättade hem. Vidare undvikes genom öppnandet af en station, där namnen på sjuksköterskor jämte uppgift på bostad och telefonnummer äro inskrifna, den vid sjukdomsfall mången gång så ödesdigra tidsutdräkten. Hvarje sjuksköterska är nämligen förpliktad att på byrån uppgifva när hon är ledig från en sjuktjänst och kan emottaga en ny.

Att detta Förbundets nya verksamhetsområde fyller ett verkligt behof bevisas bäst af den ifver, hvarmed allmänheten skyndat att begagna sig af byråns förmedling vid anskaffandet af sjukhjälp. Synnerligast under epidemiperioder, som den närvarande, och den som för ett par år sedan hemsökte vårt land, har byrån varit öfverhopad med ansökningar om erhållande af sjuksköterskor, och alla de på byrån inskrifna ha gemenligen varit upptagna.

Antalet i Fredrika-Bremer-Förbundets böcker inskrifna sjuksköterskor uppgår f. n. till 57. Dessa erhålla genom byråns förmedling anställning både inom hufvudstaden och landsorten, dels såsom sjukvårderskor i hemmen, dels såsom sköterskor på lasarett eller sjukstugor. De af Förbundet rekommenderade sjuksköterskorna, hvilka måste förete betyg på att ha genomgått en kurs vid någon af rikets sjukvårdsanstalter, tillhöra en del den s. k. bildade, en del den s. k. obil-

dade klassen. I allmänhet bör man väl ge företrädet åt de förstnämnda, dock har det inom Förbundets erfarenhet förekommit tillfällen, då sjuksköterskor ur folkets led varit att föredraga, t. ex. då det gällt tjänstgöring vid sjukstugor, upprättade för järnvägsarbetare eller vid liknande fall. Äfven se vi ofta exempel på, att kvinnan ur arbetsklassen visar vid utöfvandet af en sjuksköterskas kall en takt och hänsynsfullhet, som väl kan sättas i jämbredd med den bildade kvinnans.

Men med den glädjande känslan af att se sin verksamhet inom ett nytt arbetsfält krönas med framgång blanda sig, hvad Förbundet beträffar, de sorgliga erfarenhetsrön, som under själfva arbetet förvärfvats. Här gäller det särskildt det ekonomiska betryck, under hvilket de privata sjuksköterskorna oftast arbeta. Hvad vi nyss hört Sophiahemmets varmhjärtade föreståndarinna så kraftigt betona, upprepas med samma eftertryck af dem, som inom Fredrika-Bremer-Förbundet ägnat sin tid och sina krafter åt sjukvårdsfrågan: *behovvet af ordnade hem för sjuksköterskor*. Den privata sköterskan, så utmärkt på sin plats hon än kan vara, och synnerligt förträffliga sådana finnas ju, står gärna mellan två alternativ. Antingen tynges hon ned af den hemlösas hopplösa bekymmer, då för henne sjukvård mången gång innebär bröd för dagen, eller också lockas hon att låta intressena för hemmet och familjen gå före intresset för den sjuke. Att i beggärderna fallen det kall, som framför alla andra fordrar en fri offervillighet och glömska af det egna jaget, därpå kommer att förlora, ligger i öppen dag.

Lotten Dahlgren.

När Ella stal en blomma.

Jag var 15 år, min uppfostran var fullbordad, guvernanten hade gjort sitt verk, och jag tackade hemligen vår Herre, att jag slapp det dödande tragget med franska verber och tyska deklinationer. Jag hade lärt mig klinka litet på piano och kunde verkligen rätt kraftigt bidraga till att pina musikaliska människors öron, jag kunde brodera skapligt efter mönster och kunde virka sådana där mångstjärniga lappar, som fastna på ryggen, då man lutar sig tillbaka i en emmastol, och som man ger bort till bröllopspresent, då man vill slippa

undan för godt pris. Och nu kommo mammas lärdomar bakefter. Jag fick kunskap om huru jag skulle klippa till ett linne, stoppa ett par strumpor, laga mina kläder och bädda min säng med flera småsaker, som inte precis höra till den finare bildningen.

Det var dåliga tider, min far hade landtbrukat bort nära på allt hvad han ägde, och skulle det gå ihop med affärerna, fick man hålla tungan rätt i mun, hvilket ju vill säga detsamma som att ej gapa efter något mera än det ytterst nödvändiga. Det var bara att skrapa och skrapa så att pojarna skulle få riktig uppfostran, med flickorna fick det gå, som det kunde.

När jag därför var på ett längre besök hos tant Beate, sade hon en dag: »Mitt hjärtegryn — jag säger intet ondt om dina föräldrar, visst inte, de äro de bästa människor jag vet — — — men den där guvernanten, som de hade där i 6 år, den hade jag då inte haft i 6 dar, hon kunde sannerligen ingenting, som var värdt att lära bort.»

»Hon var billig, snälla tant,» svarade jag i sakta ton.

»Ja, mitt hjärtegryn, det var hufvudsaken, jag vet det... men hon borde åtminstone kunnat lära dig skrifva ditt modersmål.»

»Herre Gud... kan jag inte svenska en gång!» utbrast jag häpen... Med franskan och tyskan anade jag nog hur det stod till, oaktadt allt traggande med verber och deklinationer.

»Nej, min gullängel, du kan inte skrifva ett ordentligt bref en gång. Dumt skrifer du inte, men rätt skrifer du heller inte. Det förra är vår Herres förtjänst, det andra är den där människans fel.»

Och för att ställa saken till rätta gick jag — litet skamflat — in på tants förslag att taga lektioner i modersmålet af en god vän till henne, som umgicks där i huset, en liten filosofie doktor, som hette Kasper Fin.

Kasper Fin var lärare i en flickskola, och jag hade ryktesvis hört att halfva klassen var kär i honom. Han var ovanligt liten och ovanligt storögd och med ett hår så slätt, som hade han varit slickad i hufvudet... jag kunde inte begripa halfva klassen.

Men han var snäll och gjorde sig mycket besvär med mig. Jag fick skrifva krior, något som roade mig obeskrifligt, och som kom honom att skaka på sitt slickade hufvud och säga: »Ella har verkligen fantasi, men hon kan inte begränsa, inte begränsa...»

»Det gör väl också detsamma,» tänkte jag, »när jag inte skall lära mig att skrifva böcker så...»

Ty i de dagarna trodde jag verkligen, att man kunde lära till det med.

Min fantasi fick emellertid riklig näring hos tant. Jag fick fritt vända upp och ner på hennes bokhylla, ty hon ägde, som hon sade, »ingen farlig litteratur», eftersom hon aldrig brukade köpa några nya böcker utan »tog på läsesalongen» hela året om.

Ja, här hade jag fått något att plocka af, hela den fosterländska diktarföran! Fredrika Bremer, Emelie Carlén, Vilhelmina Stålberg, Onkel Adam m. fl. m. fl. Och därtill alla våra skaldar, både de stora och de små. Och midt ibland dem stod Almqvist, Karl Johan Ludvig Almqvist! Och det där farliga elementet, som tant trodde sig undfå endast och allenast från läsesalongen flödade här öfver i tjocka häften, tryckta 1845. Aha! fick jag inte läsa Strindberg, så fick jag läsa en af hans föregångare och därtill en af de finaste, djupaste och snillrikaste, tusen, tusen gånger farligare än han. Han fångade också min själ i de starkaste band, och jag njöt utsägligt af detta glödande rika språk, där till och med prosan stundom är så lyrisk, att frasen smyger sig i minnet som en känslig melodi. Innehållet fattade jag visserligen icke helt, men allt hvad jag fattade (och det var mycket nog) föreföll mig stort och skönt. Jag sökte upp Almqvist i litteraturhistorien och förvånade mig inte ett dugg öfver, att man kallade honom för »vår underbaraste författare...»

Men af instinkt talade jag icke med tant om honom, och när jag satt fördjupad i läsningen af hans arbeten riktigt glödrodnade jag, då tant frågade hvad det var för en bok, såg häpet upp mot alla bokryggarna och drog till med: »Mannen af börd och kvinnan af folket», »Enslingen på Johanneskär» eller hvad jag nu i hastigheten kunde få tag i.

Ty jag anade, att tant skulle säga: »Mamma tycker bestämdt inte om, att du läser det där. Vi taga bort Almqvist!»

Taga bort Almqvist, vår underbaraste författare! Nej tack, hade jag fått läppja på bågaren så måste jag tömma den i botten, dricka ville jag till sista droppen det gnistrande vin, som göt eld i mitt blod och kom tanken att flyga öfver alla gränser.

Och alla hans arbeten funnos där, både de sämsta och de bästa, både de som syftade högt med rengnbågsglans på vingarna, och de som drogo ned, med afgrundsglöd på bojorna, och jag läste och läste och tyckte att alla andra författare bleknade bort bredvid honom, tyckte att alla andra idéer voro trånga och hvardagliga bredvid hans.

Men han var ju en af de gamla och därför trodde jag, att han

var till hälften glömd och därför kom kanske också frestelsen öfver mig, den där fula, skamliga frestelsen att klippa en af de sällsamma rosorna ur hans brokiga diktarmantel och flicka in den i en af mina krior.

Jag gjorde det sannerligen inte i all oskuld. Åh nej, jag stod nog och advocerade såsom mamma Eva gjorde en gång: »skulle det inte kunna vara som ett citat, fast jag inte sätter citationstecken, skulle» — — — — ja, jag minns nu inte allt hvad jag fann på för att ursäkt mig inför mitt ädlare jag, men jag minns, att det slutade på det gamla, vanliga sättet. Jag klippte ut den sällsamma blomman, alldeles såsom jag säkert skulle ryckt till mig den gyllne frukten, och lade krian framför min lärare och sade »ja, nu har jag gjort så godt jag kan.»

Men när jag fick krian tillbaka, häpnade jag; han hade ju rättat Almqvist, rättat vår underbaraste författare! »Det där är oegentligheter, konstigheter... dunkelt, uppstyldt...» sade han. Jag teg och vågade ej draga på mun, men hela min själ vändades af ett stort löje, ett löje, som tystade ner mitt samvete och piggade upp mitt mod så att jag gjorde om knepet fast på finare sätt. Jag stal tanken men ändrade formen.

Men den gången såg min lärare förundrad på de undersköna dragen, som lyste fram under paltorna. Och så sade han: »Hur har Ella kunnat komma på det där... en egendomlig tanke, en riktigt fin idé!»

Vid detta oförtjänta beröm, denna förundrade blick rörde sig mitt samvete, och jag kände som hade jag haft tjufgods i fickan. Men jag hade hvarken mod eller lust att säga: »jag har ätit förbjuden frukt». Det är inte så lätt att bekänna när man ingen orm har att slingra sig undan med. Dessutom kunde jag omöjligen stå och vända ut och in på själen för denna lilla slickade herre, som halfva klassen var kär i. Nej då!

Tre dagar gick jag och vred mig i andanom, men på fjerde dagen beslöt jag mig för att öppna mitt hjärta för tant Beate. Det var minsann inte så lätt det heller. Hade jag bara kunnat säga: Sigrid Petterson stod bredvid och sade: »inte gör det någonting om du lånar litet af den gamla Almqvist, som ingen människa läser», eller ännu bättre, om jag kunnat säga: »Alma Pansarhjärta har lånat af Edvard Bäckström och ingen vet det, alla tycka att hon skrifer så förfärligt sött...», eller aldra bäst om jag kunnat säga: »mamma har gjort precis detsamma i sin ungdom». Ja, hade så rasande varit, hade jag nog

aldrig bekänt, Gud vet om jag inte sagt till mig själf: »det ligger i blodet, min stackare, det måste väl gå så». Ja, Gud vet... Men nu hade jag inte så mycket som en katt att skylla på en gång, och därför fick jag stå där med skammen och bekänna allt både om Almqvist och krian.

Och tant läxade opp mig med både mildhet och förstånd, hon hade ju varit oerhördt tanklös, som glömt att Almqvist funnes i bokskåpet, Törnrosens eldiga skald, som var så farligt ansedd i hennes ungdom.

Hvad krian beträffade, tyckte hon nog det varit rättast om jag bekänt för min lärare, men eftersom det nu bjöd så hårdt emot, slapp jag undan med moralkakan.

»Skulle du bli författarinna, min gullängel,» sade tant Beate, »ginge det minsann inte an att gå så där och plocka rosor i andras hagar!»

»Hvad finge jag då?» frågade jag nyfiket.

»Ovett», svarade tant, »skam till tack, och det vore inte mera än rätt.»

»Aldrig, aldrig i lifvet skulle jag våga bli författarinna», sade jag, ängsligt tänkande på det kaos af idéer, jag raffsat ihop i bokskåpet, och som rörde sig i hufvudet på mig likt de brokiga stjärnringarna i ett kaleidoskop, »hvad skulle jag ha att säga? Allt, allt är ju redan sagdt... Men jag vet hvad jag skulle vilja bli...»

»Hvad då, mitt hjärtegryn», sade tant och strök leende bort min lugg.

»Jo, tant, när jag gick förbi Kjellmans i går fick jag en idé. Åh, om jag kunde få plats på ett länbibliotek, det vore något för mig det!»

»Jo jo men,» sade tant och skrattade, »bara du inte glömdes kunderna för hjältarna.»

Anna Kmitson.

En kvinlig advokat.

I dessa dagar hade en utaf kantonrådet i Zürich tillsatt kommission till behandling ett ämne, som bör anses som ett nytt blad i kvinnorörelsens historia och därför måste vara af nog allmänt intresse för att äfven förtjäna blifva bekant i Sverige.

Frågan gällde en petition af juris doktor fru Emilie Kempin, infödd schweiziska, om tillstånd att utöfva advokatyrket, hvaröfver kommissionen hade att afgifva utlåtande till kantonalstyrelsen.

Det bör här anmärkas, att fru Kempin studerat juridik vid universitetet i Zürich, där hon äfven med framgång bestått sina examina och promoverats till juris doktor. Efter någon tids lärareverksamhet i NewYork, där hon hållit föreläsningar i romersk rätt, sökte hon anställning som privatdocent vid universitetet i Zürich, hvilket dock blef henne vägradt, ett förfarande, som kastar ett i sanning egendomligt ljus öfver kvinnans verkliga ställning äfven i Schweiz. Det är ju i sanning en förvånande inkonsekvens att gifva kvinnan rätt att aflägga de examina, som skänka henne en skenbar likställighet med mannen, men att icke tillåta henne, liksom mannen, att göra sina studier fruktbarande vid samma fria universitet där dessa examina aflagts, äfven då hon genom förutgången lärareverksamhet såsom kollegiugifvare har visat, att hon besitter de för sitt kall nödiga förutställningarna.

Författarinnan af dessa rader, som vid den internationella kriminalistkongressen i Bern år 1890, hade tillfälle att göra fru Kempins personliga bekantskap, lärde i henne känna en allvarlig och älskvärd kvinna, som på alla närvarande gjorde ett synnerligen godt intryck genom sitt angenäma och osökta väsen. Egendomligt och intressant var det att iakttaga den sympatiska uppmärksamheten hos statsmän och lärde, då hon vid en af förbundsregeringen för kongressen gifven bankett, reste sig för att besvara en för de närvarande damerna föreslagen skål. I sitt för öfrigt utmärkta och af stormande applåder ledsagade tal, framhöll hon helt frimodigt till sina gamla universitetslärares behjärtande inkonsekvensen att bilda och approbera henne till juris doktor, men sedan vägra henne inträde i sin krets såsom medlärare.

För att nu i sitt schweiziska hemland finna en verkningskrets

för användande af sina juridiska kunskaper, sökte hon i slutet af förra året tillstånd att etablera sig såsom af staten erkänd advokat i kantonen Zürich.

Äfven denna gång är tyvärr att frukta att utgången af försöket blir lika nedslående som vid föregående tillfälle, ty kommissionen har till kantonrådet hemställt om afslag å ansökningen på följande grunder:

1:o Det föreslagna, efter prof vunna intyget om praktisk duglighet till utöfning af advokatketten, skulle leda till skapandet af ett privilegieradt kvinligt advokatstånd;

2:o skulle bifall till ansökningen nödvändiggöra en omfattande ändring af de bestående lagarna, enär

a) kvinnan enligt gällande bestämmelser om makars äganderätt icke vore sin egen målsman och således icke heller ägde föra annans talan;

b) att det vore svårt att begränsa den kvinliga advokatens yrkesansvarighet;

c) att den äkta mannen när som helst vore befogad att fråntaga hustrun tillåtelsen till yrkets utöfvande.

Som man ser finnes det icke en så obetydlig del af urtysk reaktionsanda kvar i de lagar, som röra den schweiziska kvinnans ställning i förhållande till mannen. En reform däri skulle icke alls vara ur vägen. Den vore i öfrigt värdig ett land, som sätter sin ära uti att hålla frihetens banér högt.

Att denna åskådning ej heller är alldeles främmande i de edsförbundnes bygder, synes äfven af en i tidningen »Züricher Post» för den 8 januari i ämnet förekommande artikel, som innehåller en särdeles omfattande granskning af kommissionsbeslutet och de lagparagrafer, som kommissionen åberopar till stöd för sitt afslag. Med ledning af en i Schweiz begagnad kommentar till den schweiziska obligationsrätten ådagalägger artikelförfattaren, att uti de af kommissionen anförda paragraferna intet stadgande finnes, som lagligen kan hindra kvinnan i utöfvandet af sakförarekallet. Att här återge hela bevisföringen tillåter hvarken utrymmet eller det rent juridiska stoffet. Jag vill här endast i korthet resumera hvad som är anfördt till vederläggning af de särskilda punkterna i kommissionens utlåtande.

I punkt 1 heter det: har kommissionen så tillvida rätt, att för närvarande faktiskt såväl studerade som icke studerade män äro berättigade att utöfva advokatverksamhet, men fru Kempin framställde i sin petition två alternativa förslag, nämligen, att antingen för båda könen såsom villkor för dylik verksamhets utöfvande uppställa fordring

på kompetensbetyg eller ock frihet för båda könen att utan detta villkor utöfva advokatur. Dessa senare förslag har kommissionen emellertid icke alls tagit i betraktande.

I punkt 2 säger kommissionen att kvinnans tillträde till advokatur skulle nödvändiggöra en omgestaltning af familjerättslagarna. Häremot erinras att dessa lagar aldrig ställt något hinder i vägen för den gifta kvinnan i sin yrkesverksamhet som handelsidkarska, läkare, barnmorska, handelsexpedit etc. med alla rättigheter och plikter som sådana, och saknas giltig grund för att advokatur skulle intaga en undantagsställning.

Den viktigaste grunden för kommissionsbeslutet tyckes ligga uti följande punkt: »den äkta mannen är när som helst befogad att frångå sin hustru tillåtelsen att utöfva yrket». Kommissionen vill däri se en fara och olägenhet för den kvinliga advokatens klientel. Uti den ifrågavarande artikeln anföres emellertid häremot, att denna rätt i verkligheten är sålunda inskränkt och begränsad, att den ju icke utgör något hinder för kvinnan i utöfvandet af de förutnämnda yrkena, hvadan samma rätt följdriktigt icke heller här lägger något hinder i vägen för gift kvinnas tillträde till advokatur. Lagen förklarar nämligen uttryckligen, att mannens rätt att återkalla sitt samtycke till hustruns yrkesverksamhet förlorar sin verkan ifall han gör detta i otid eller i illvillig afsikt.

Återstår nu att se om kantonrådet i Zürich visar sig tillfredsställt med kommissionens ståndpunkt, och huru det slutliga afgörandet kommer att utfalla. Därom framdeles.

Willy Uppström.

Litteratur.

Veronica och några andra dikter af Charlotte Lindholm. Stockholm 1891.

Med ett enda undantag, sången »John Ericsson», faller hela den samling dikter, Charlotte Lindholm nyss utgifvit, inom ramen af den andliga poesien, och de kännetecknas alla, liksom hennes redan offentliggjorda »Sånger», af en mild, kristlig lifsåskådning. Det är utvecklingen hos de relativt oförderfvade, stilla naturerna, som här belyses, trons väckande och stärkande hos dem, som på jämnade sti-

gar föras till målet. Endast i sången »Saul och David» blifva vi vittnen till en kvalfull själskamp, och denna så mycket dystrare, som den stridande Saul, oakadt all dragning till det goda, faller för den inneboende syndens lockelser. Kanske hade förf. här behöft litet mera glöd i sina färger, men, synnerligen i fråga om det onda, tyckes hon rygga tillbaka för att gifva sin målning en starkare belysning.

Bland de kortare dikterna är »Stick ditt svärd i skidan» i vårt tycke den mest anslående. Förf. uppdrager här en parallel mellan Petrus, som i ovist nit griper till svärdet i afsikt att försvara sin herre, och vår tids kristne, som, äfven de, ofta vilja med yttre medel strida för Kristi sak. För båda gäller ordet »Stick ditt svärd i skidan», ty den, som de söka på själftaget sätt värna, »han vet sin stund», och när denna är kommen, vinner han själf segern, och hans vapen är kärleken.

Två större dikter rymmas i samma häfte, som de ofvan nämnda. Den ena af dem, »En moders bild», belönades år 1889 med hedersomnämmande af Svenska akademien, och den andra, »Veronica», vann följande år samma akademis andra pris.

I »En moders bild» låter förf. oss se huru den välsignelse en tidigt hädangången troende moder uttalade öfver sin späde son följer denne hela lifvet igenom. Själva den barnsliga sorgen hos den lille bereder ånglarna tillträde till hans hjärta, och det aldrig bleknande minnet af modern skyddar honom i lifvets frestelser och vinkar honom på ålderns dag till hemmet där ofvan, hvarest han hoppas återse henne.

Samma milda stämning råder i »Veronica». Till grund för dikten ligger den kända legenden om den fromma kvinnan, som vid Frälsarens vandring till Golgatha räckte honom sin slöja, för att han därmed skulle torka ångestsvetten ur sin panna. Charlotte Lindholms Veronica är i fullaste mening en religiös karakter. Hon längtar efter ett gudslif, och hon tänker sig detta lif så högt, att hon inser, det »en förvandling» allena kan införa henne däri. Därför vet hon ej heller i sin ödmjukhet, att hon redan tror, fastän hon lefver inför de himmelska tingens verklighet och sträcker sig efter dem med hela den trängtan, hvaraf hennes ande är mäktig. Sakta närmar sig den dag, då hennes aningar och drömmar skola förverkligas. Hon föres i personlig beröring med Israels profet, hans ord bringa henne klarhet om att han är Messias, och så står hon vid målet: hon tror, och hon har visshet om sin tro. Slutligen blir det henne beskärmt, att visa Herren en kärlekstjänst, och minnet från den stunden breder ett skimmer af glädje öfver hennes återstående lefnad.

Denna dikt i sin helhet är skön och erbjuder flera älskliga bilder. Bland dem framhålla vi Veronica med den lille Aron på sina armar, när hon återvänder hem, efter det att Frälsaren tagit den lille i famn och välsignat honom.

A. D.

Min hustrus dagbok, utgifven af *Elis*.

»En bok för hemmet», heter det i förläggarens anmälan. Vi skulle vilja tillägga: »en bok för de stilla, de goda, de allvarliga hemmen». Det ligger verkligen en obeskrifligt lugnande känsla däri, att med full trygghet kunna rekommendera en bok, en familjehistoria, som läsning i hemmet. Och det kan man obetingadt med ifrågasvarande arbete. Om än en del läsare ej kommer att anse »Min hustrus dagbok» som en tillräckligt spännande och »rolig» bok, i den bemärkelse man gemenligen fäster vid ordet, så äro vi förvissade om, att det öfvervägande antalet skall finna den både underhållande och intressant och därtill få den så kär, att den blir räknad bland de böcker, som man älskar att äga, inte nöjer sig med att blott hafva läst. Att det här är fråga om verkliga dagboksanteckningar, nedskrifna under en längre följd af år af en verklig, ej fingerad maka och moder, ger boken desto större värde. Och den bekantskap man får göra med den djupt religiösa, tänkande och fint bildade kvinnan, är både lärorik och angenäm. Ett särdeles lifligt och behagligt språk låter oss glömma den anstrykning af enformighet, som så lätt följer med denna slags genre inom litteraturen. Den älskvärda anonyma frun, som känner och älskar så varmt, som besjålas af en så uppriktig gudsfruktan, har hufvud lika väl som hjärta, och därtill en betydande talang att kläda sina vackra tankar i en vacker dräkt. Men boken innehåller ej blott reflexioner och allvar samma utgjutelser, man finner däri många roande episoder och beskrifningar, som med verkligt nöje kunna läsas.

Något återgifvande af bokens innehåll kan ej här ifrågakomma, då där ej finnes någon egentlig intrig eller handling. »Min hustrus dagbok» hör till de böcker, som böra läsas, ej kunna refereras. Den har också, efter hvad vi erfarit, redan vunnit en ovanligt stor läsekrets. Men så är alltid fallet med det verkligt goda. Det vet i alla tider att tränga igenom och göra sig gällande.

L. D—n.

Med sordin. Skisser och novelletter af *Rust Roest*.

Den långa romanen i flera band är en litterär företeelse, som numera kan sägas höra så godt som till en öfvervunnen ståndpunkt. I vår jäktande, oroliga tid ger man sig näppeligen ro med att läsa igenom ett drygt arbete på några och hundra sidor, och en diger roman har esomoftast förmågan att genom sitt blotta yttre verka afskräckande på läsaren. Skissen, novellen, den korta berättelsen kan däremot i sanning sägas vara ett barn af det nittonde århundradet, ja, novellsamlingar formligen öfversvämma bokmarknaden, hvilken hotas med att dränkas i småhistoriernas aldrig utsinande ström.

I betraktande däraf, att i våra dagar så många författare, och i synnerhet författarinnor, både de, som redan fått ett namn, och de alldeles nya, slagit sig på novellskrifveri, skulle det synas som denna slags diktart vore den lättaste bland konster. Ett stort misstag!

Det ligger tvärtom en stor konst däri, att inom novellens trånga ram kunna gifva en klar, lefvande bild af det man vill skildra, att med få ord kunna uttrycka tankar och känslor, framtrolla stämningar och situationer, i korthet sagdt, här gäller det om någonsin, att med ringa medel åstadkomma stora verkningar.

Novellen är en diktart, som vi skulle vilja sammanställa med akvarellmåleriet inom målarkonsten; äfven i det afseendet, att denna konstart kanske lockar de flesta diletanter. Det är ej stora braskande effekter akvarellisten frambringar med de lätta färger han har på sin palett. Och ändå, finns det väl någon genre, som så tjusar och fångslar, som så tilltalar känslan och smeker ögat — och, vilja vi tillägga, som ställer så stora fordringar på utöfvaren! Akvarelldiletanter finnes det i massa, fulländade konstnärer blott få. Så är det med novellskrifveriet. Författare inom det området förekomma legio, de, som lyckas höja sig öfver medelmåttan, äro lätt räknade.

Med desto större glädje hälsade vi bland den störtsjö litterära alster af alla slag, som vid slutet af förra året strömmade in från alla håll och öfverfyllede bokmarknaden, en liten samling »skisser och novelletter», stående långt öfver hvad man är van att finna inom denna genre. Boken bär titeln »Med sordin», och förf. tecknade sig *Rust Roest*, en pseudonym, bakom hvilken döljer sig en författarinna, redan fördelaktigt känd genom en föregående novellsamling, »Dur och moll», de nytkomna berättelserna dock betydligt underlägsen.

Ty här finna vi för en gång äkta känsla, parad med en utbildad berättarekonst, och en mer än vanligt skarp iakttagelseförmåga. Det är, hvad också bokens titel innebär, ej med starka färger förf. målar, hon älskar dämpade toner och svaga ljuseffekter, men det går en underström af känsla och allvar genom hvar och en af de små berättelserna, hvilket gör att man, utan att rätt veta hvori det består, känner sig märkvärdigt tilltalad och gripen af de flesta af dem.

Särdeles fin är skissen »Börja på nytt», hvori skildras den skiftande känslöstämningen hos en ung kvinna, hvilken slites mellan kärleken till den döde makens minne och den nyväckta kärlek, som den unge lefnadsfriske mannen, hennes trolofvade, med sin entusiasm, sin vakna blick på lifvet, inger henne. — »Mormors kusin» är en så väl till uppräning som innehåll ytterst enkel historia, men med all sin enkelhet en liten pärla af sann innerlighet och känsla. — »Min kosack» är en mycket gripande berättelse, där ämnet rör sig kring en af lifvets många olösta gåtor. Den gamla, af slag träffade fadern, en börda för sig själf och andra, får lefva, den glada, starka lilla gossen, föräldrarnes glädje och hopp, ryckes bort af döden. Ett af dessa »hvarför», på hvilket det ej lämnas något svar här i jordelifvet.

»Ett eftermäle» är en historia, som inom sin trånga ram innesluter en karaktersteckning, mer genomförd, än den mången vidlyftig roman förmår skänka. Bilden af den person, hvarom eftermälet handlar, den af hela världen för sina älskvärda, lysande egenskaper så prisade mannen, hvilken bakom den fagra ytan döljer så mycken lumpenhet

och hjärtats råhet, hur tydligt och lifslevande se vi honom ej framför oss! — I »Helenas lynne» skänker oss förf. äfvenledes en mycket sann och roande bit verklighet. Ty hvilken af oss har ej inom sin erfarenhet träffat på en »Helena», hvars oberäkneliga och omotiverade omkastningar i lynne och sinnesstämning utgör en källa till förtret och obehag för omgifningen?

Vi hafva här endast nämnt de stycken i samlingen, som gjort mesta intryck på oss. Allesamman äro de för öfrigt talangfullt skrifna och af intresse. Vi vilja här blott till sist uttala den förhoppningen, att ifrågavarande arbete är inledningen till en lång och framgångsrik författarebana.

L. D—n.

Från riksdagen.

Årets riksdag befinner sig ännu i ett så tidigt skede, att det icke gärna är möjligt att ställa dess horoskop. Men med kännedom om dess partisammansättning och de olika regeringsmedlemmarnes ståndpunkt kan dock med skäl antagas, att den ej kommer att blifva någon de stora reformernas riksdag. Icke heller inom den del af lagstiftningsarbetet, med hvilken Dagny särskildt vill hålla sina läsare au courant, den del, som närmast rör kvinnan och hennes ställning i staten, familjen och skolan, torde man kunna vänta några stora genomgripande reformer, dock torde genom en och annan detaljfrågas lösning reformarbetet bringas åtminstone ett tuffjät framåt.

* * *

Om vi studera statsverkspropositionen, den digra lunta, som innehåller hvad kongl. maj:t äskar af svenska folket, för att nästa år kunna hålla statsverkets intrasslade maskineri i gång, finna vi på sjunde hufvudtiteln en passus som rör *kvinnan i postverkets tjänst*. Kongl. maj:t understödjer här generalpoststyrelsens förslag, att kvinna, hvilken vunnit anställning såsom postförvaltare eller postexpeditör, måtte förklaras likställd med den manliga personalen i fråga om ålderstillägg.

Sedan 1884 har kvinna kunnat vinna anställning såsom postexpeditör och föreståndare för 5:e och 6:e klassens postkontor, dock med det villkoret, att då sådan befattning åt kvinna anförtröddes, å den samma icke finge utfärdas annat än förordnande eller konstitutorial, hvarigenom tjänsten icke blefve definitivt tillsatt. Denna bestämmelse, hvarmed afsikten hufvudsakligen varit att fritaga kvinlig postfunktionär från skyldighet att betala afgift till civilstatens pensions-

inrättnings enskilda enke- och pupillfond, har emellertid hindrat kvinnliga postförvaltare och postexpeditörer, som f. ö. uppfyllt stadgade villkor, att komma i åtnjutande af ålderstillägg, hvilket utgör en högst afsevärd andel i manlig postfunktionärs aflöningsförmåner. Det är denna anomali regeringen nu »af hänsyn till billighet och rättvisa» vill hafva afskaffad, »helst hvarken i omfånget eller beskaffenheten af det henne (kvinlig postfunktionär) i tjänsten åliggande arbete, ej heller den hittills vunna erfarenheten om kvinnans förmåga att fullgöra detta arbete kunde hämtas stöd för hennes utestängande från dylik förmån».

* * *

Det är med en viss förvåning man finner, att nuvarande ecklesiastikministern, som just icke kan räknas bland reformifrarnes antal, föreslår *samundervisning*, denna älsklingsidé hos vänner till radikala reformer inom undervisningen. Vid närmare granskning torde emellertid förvåningen något minskas, ty man inser lätt, att den nya idén upptagits för att tjäna icke reformerna, utan konservatismens syften och närmast för att rädda några lägre gossläroverk, som föra en tyngande tillvaro i en del mindre småstäder från att indragas.

Som vi inom kort torde återkomma till denna fråga, nämna vi nu endast, att på åttonde hufvudtiteln föreslås, att en del treklassiga läroverk och två- och enklassiga pedagogier må ombildas till mindre allmänna läroverk med tre eller fyra ämneslärare och undervisningen där ställas enligt realliniens undervisningsplan. Dessa mindre läroverk må ock på framställning af vederbörande kommunalstyrelse inrättas såsom *samskola för gossar och flickor*.

I detta fall eger k. m:t att med undantag af rektorsbefattningen utbyta å läroverkets stat upptagna manliga lärare mot fast anställda ämneslärarinnor.

Likställighet i lönevillkor mellan män och kvinnor, som af finansministern så varmt förordades i afseende på postverkets personal, tyckes icke behjärtas af ecklesiastikministern. För de fasta ämneslärarne föreslås en lön af minst 2,000 kr. jämte två ålderstillägg, hvarterda på 250 kr. efter resp. 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring, de fasta ämneslärarinnornas lön föreslås däremot till endast 1,500 kr., men med samma ålderstillägg som för lärarne.

Denna olikhet i aflöningen motiveras därmed, att lärarinnornas bildningskurs vore mindre kostsam — afgangsexamen från högre lärarinneseminarier jämte någon profjtjänstgöring skulle medföra kompetens till dessa platser —, hvarjämte ämneslärarinnornas veckotjänstgöringsskyldighet skulle sättas lägre än lärarnes samt pensionsåldern för lärarinnorna skulle infalla redan vid 55 år — för lärarne först vid 65 år. Dessutom — tillägges det — bör vid bestämmandet af lärarens lön hänsyn tagas därtill, att han må blifva i tillfälle att bilda familj, hvilket icke gäller med afseende å lärarinna.

* * *

För *högre lärarinneseminariet* begäres i statsverkspropositionen extra anslag dels på 3,000 kr. för fortsatt uppehållande af den valfria fjerde årskursen, dels på 5,000 kr. för beredande af undervisning i *huslig ekonomi*.

Närmaste anledningen till förslaget att upptaga detta ämne på seminariets läroplan hade varit ett anbud från fru Anna Retzius född Hierta att till lärarinneseminariet samt den därmed förenade normalskolan såsom gåfva öfverlämna en med understöd af stiftelsen Lars Hiertas minne upprättad matlagningsskola i hufvudstaden jämte inventarier samt ett belopp af 1,500 kr. i kontanta penningar.

Rörande vikten af att huslig ekonomi såsom läroämne infördes vid de högre flickskolorna har rektor vid högre lärarinneseminariet i en till regeringen afgifven promemoria yttrat, att »därigenom skulle åt den kvinnliga ungdomen gifvas bättre förutsättningar för utöfvande af det husmoderliga kallet än den hos oss vanliga kvinnliga uppfostran vore ägnad att gifva. Genom utbildningen i huslig ekonomi blefve den ensidiga teoretiska och estetiska bildning, som våra högre flickskolor meddelade, kompletterad med ett verkligt praktiskt bildningsmedel, som — motsvarande snickerislöjden i goss-skolorna — direkt kunde främja utvecklingen af den praktiska förmågan i allmänhet.» Om af dessa och andra skäl det ifrågavarande ämnets upptagande i de högre flickskolornas läroplan vore önskligt, så borde, enligt rektors åsikt, högre lärarinneseminariet sättas i stånd att utbilda dugliga lärarinnor för denna nya gren af den kvinnliga undervisningen, och bland skolorna borde statens normalskola gå i spetsen för reformen.

Rektor föreslår vidare, att undervisningen i ämnet skulle meddelas under successiva tre månaders kurser. De elever i seminariets fjerde afdelning, som valt ämnet huslig ekonomi, skulle dels genomgå en dylik kurs, dels under en följande tjänstgöras som biträdande lärarinnor under föreståndarinnans ledning. Af lärjungar, som genomgått normalskolan, borde bildas en fortsättningsklass, i hvilken teoretisk och praktisk utbildning i huslig ekonomi skulle lämnas.

Ecklesiastikministern anser det uppslag till ett mer praktiskt ordnande af den kvinnliga uppfostran, som gifves i det framställda förslaget, väl värdt att taga vara på. Han drager dock i betänkande att genast, innan någon erfarenhet vunnits, mottaga den af fru Retzius så frikostigt erbjudna gåfvan. Han anser det fördelaktigare om matlagningsskolan fortfarande blefve den nuvarande ägarinnans enskilda tillhörighet, men att seminariet där mot vissa bestämda skyldigheter finge åtnjuta vissa bestämda rättigheter. Han föreslår, att direktionen skulle äga att utse föreståndarinna vid skolan och hafva företrädesrätt att dit hänvisa elever, så långt utrymmet medgifver, och å andra sidan vara förpliktad att aflöna föreståndarinnan och ansvara för de afgifter, som i närmaste öfverensstämmelse med hittills vid skolan gällande ordning böra af eleverna erläggas.

Den väntade, af fjolårets riksdag begärda, kongl. propositionen om *höjande af kvinnans äktenskapsålder* har framlagts i kamrarne. Härigenom höjes hennes äktenskapsålder från 15 till 17 år.

Vid 1890 års riksdag väcktes af ledamoten i riksdagens första kammare, hr F. T. Borg, motion, att kvinnans äktenskapsålder, liksom mannens, skulle sammanfalla med myndighetsåldern, således höjas från 15 till 21 år.

Motionen föll, men då motionären följande riksdag återkom med den i modifierad form — att kvinnans äktenskapsålder skulle höjas till 18 år —, beslöt kamrarne att i skrifvelse till kongl. maj:t begära utredning af de omständigheter, som inverka på bedömandet af frågan och framläggande af förslag i ämnet.

Regeringens svar har blifvit det ofvannämnda förslaget, där ännu ett år afprutats, och reformen reducerats till det minsta möjliga.

* * *

I den flod af motioner, som under de lagstadgade tio dagarna närmast efter riksdagens öppnande strömmat in, finna vi tre, som röra *äktenskapslagstiftningen*.

Mot vår giftermålsbalks fundamentalprincip, de ofta citerade orden i dess 9 kap. 1 §: »Sedan man och kvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman och äger söka och svara för henne» riktar lektor M. Höjer ett dödshugg, då han, med instämmande af professorerna Ad. Nordenskiöld, Chr. Lovén och Curt Wallis samt fabrikör O. Olsson, väckt motion om att, med upphäfvande af mannens målsmansrätt och ägendomsgemenskapen mellan makar, gift kvinna må liksom man och ogift kvinna blifva berättigad att själf råda öfver sig och sin ägendom.

De båda andra motionerna, väckta af grefve H. Hamilton och hr Nils Hansson, afse detaljfrågor. I båda begäres upphäfvande af den olikhet, som inom vår äktenskapslagstiftning råder mellan fast ägendom på landet och i stad (enligt giftermålsbalkens 10 kap. 2 § äga, som bekant, makarne giftorätt i den fasta ägendomen i stad, i den fasta ägendom på landet, som den ena maken före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvt, äger däremot icke den andra giftorätt). Men då hr Nils Hansson begär ändring i nämnda paragraf i syfte att makars ömsesidiga giftorätt i fast ägendom på landet måtte likställas med samma rätt beträffande ägendom i stad, föreslår grefve Hamilton, att giftorätten skall upphöra att existera i stadsfastighet under samma villkor som i fastighet på landet. Samme motionär begär dessutom, att mannen icke må hafva makt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta ägendom.

Af öfriga motioner, tillsammans 193, hafva vi endast att nämna hr Hammarlunds om *rätt för kvinna att äka klockarebefattning* och samme motionärs om ett anslag på 50,000 kr. till understöd åt de

skoldistrikt, som bereda i skolåldern varande flickor undervisning i *kvinlig slöjd*. Att sistnämnda motion kan påräkna sympati från kammarens sida synes däraf, att icke mindre än 27 af dess ledamöter instämt med motionären.

M. C.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet har öfverlämnats en summa af 450 kr. att, fördelad å tre stipendier å 150 kr. hvardera, tilldelas elever under år 1892 vid Björnsnäs hushållsskola. Anmälningstiden utgick den 26 januari.

Bokkomiténs utställning af barn- och ungdomslitteratur har i likhet med föregående år ägt rum de sista veckorna före jul på Fredrika-Bremer-Förbundets byrå. Till följd af herrar förläggares och bokhandlares godhetsfulla tillmötesgående att insända böcker, har expositionen omfattat alla de under året utkomna nöjesböcker för barn och ungdom, hvilka af komitén genomlästs och godkänts, jämte sådana som förr vunnit komiténs gillande. Af komitén upprättade listor öfver granskade och godkända böcker tillhandahållas äfven, och den vägledning vid bokinköp, som härigenom erbjöds allmänheten, har af densamma flitigare tagits i anspråk än under något föregående år.

Genom en välvillig gåfva af 400 kr. har Fredrika-Bremer-Förbundet blifvit satt i tillfälle att anordna en *ny pristäflan för barn- och ungdomsböcker*.

Annons härom, angifvande villkoren för deltagande i denna täflan, har varit införd såväl i flere af de större tidningarna som i Dagnys två sista häften för föregående år och återfinnes i detta häfte å omslagets 3:dje sida.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Femte allmänna flickskolemötet* kommer *icke* att äga rum sommaren 1892. Den för mötets anordnande tillsatta komitén har nämligen af gifven anledning beslutit att tillsvidare uppskjuta detsamma.

Till suppleant i fattigvårdsstyrelse har i Örebro fru Hulda Hollingworth blifvit utsedd. Fellingsbro församlings skolråd har likaledes invalt en kvinlig suppleant, fröken Hilma Elgstrand.

Fru Wilhelmina Hiertas tandläkarestipendium för kvinnor å 350 kr. har medicinalstyrelsen tilldelat fröken Elma Charlotta Magdalena Levin, hvilken efter vid Wallinska flickskolan i Stockholm aflagd maturitetsexamen under två års tid studerat vid Göteborgs tandläkareinstitut samt därstädes aflagt kandidatexamen.

Wilhelmina Hiertas stipendiefonder för kvinnor, som studera medicin. Den fond å 12,000 kr., som Lars Hiertas minnes styrelse under de båda senaste åren bildat, har blifvit så fördelad, att 6,000 kr. öfverlämnats till Upsala universitet och 6,000 kr. till Lunds universitet.

Räntan af dessa båda fonder kommer att vid hvarterda universiteten tilldelas en kvinlig medicine studerande; därest fonderna ökas, kunna flera stipendier årligen utdelas.

Fröken Hulda Lundin, slöjdinspektris vid Stockholms folkskolor, där hon infört den s. k. Schallenfeldska metoden i handarbetsundervisningen, kunde den 8 januari fira sitt 25-årsjubileum med folkskolan. Det var nämligen då 25 år sedan hon som ung folkskollärarinna började den verksamhet, som på ett så kraftigt sätt bidragit till höjandet af det kvinliga handarbetet inom vårt lands folkskolor.

Tidskriften "Ord och bild", utgifven af K. Wählin, innehåller i sitt i början af året utkomna särdeles innehållsrika och vackert utstyrda profhäfte tvenne märkliga kvinnoporträtt: en intressant lefnadsteckning af den heliga Birgitta af prof. Schück och en karakteristisk öfver den berömda konstnärinnan fru Wilhelmina Norman-Neruda af E. G.

* * *

Norge. *Kvinnorna och statens ämbetsmän.* Vid senaste storting väcktes motion om lika rätt för kvinnan som för mannen att bekläda statens ämbeten. Förslaget öfversändes till regeringen, som infortrat yttranden från de olika ämbetsverken. Enligt hvad de norska tidningarne ha förnummit, lär nu universitetet ha afgifvit sitt utlåtande. Universitetskollegiet lär ha förklarat, att från universitetets ståndpunkt

ej finnes någon anledning att motsätta sig kvinnors rätt att bekläda akademiska ämbeten. Undantag göres allenast för de teologiska professurerna, då det antages, att dessa genom sitt förhållande till de kyrkliga befattningarna intaga en undantagsställning.

* * *

Danmark. *Kvinnan och den danska riksdagen.* Tvenne frågor berörande för kvinnan viktiga intressen, hafva, enligt Kvinden og Samfundet, under slutet af 1891 varit före i den danska riksdagen, ehuru ännu intet beslut i någöndera fallet blifvit fattadt. Den ena rörde förslaget till ny lag beträffande val af Köpenhamns kommunalstyrelse, i hvilket förslag förekommer en paragraf af följande lydelse: »Under samme Vilkaar (nemlig som for mænd) tilkommer Valgret endvidere de Enker og andre ugifte Kvinder, som bortset fra deres Kön, fyldestgøre Betingelserne for Valgbarhed til Folketinget». Den andra frågan gällde ett förslag om upprättandet af ett »Statsseminarium for Kvinder». Ett af staten upprättadt och understödt kvinligt läroverk motsvarande vårt högre lärarinneseminarium finnes nämligen ännu ej i Danmark.

Den isländska kvinnan har den danska regeringen däremot ej tvekat att tillerkänna de sociala förmåner, som ännu så afundsjukt förhållas hennes systrar i moderlandet. Sedan 1882 har på Island enkor och ogifta kvinnor, »som förestaar en husholdning», rösträtt till »sogneraad, sysselraad och kommunalraad». Nu framlägger regeringen ytterligare ett förslag om kvinnans valrätt inom hvar och en af dessa styrelser. Vidare bestämmes i ett annat förslag, att gift kvinna skall råda öfver sin ägendom, både den hon äger före eller erhåller genom arf eller förvärf under äktenskapet. I ett tredje förslag bestämmes det, att kvinnor skola i likhet med män få åtnjuta undervisning och aflägga examen vid den lärda skolan i Reykjavik, vid »prästeskolan, lægeskolan» och andra undervisningsanstalter, förutom rätt att komma i åtnjutande af alla de vid nämnda läroverk befintliga stipendier och understöd, hvarjämte hon efter aflagd ämbetsexamen skall hafva samma rätt som männen att bekläda landets ämbeten.

* * *

Finland. *Opinionsyttring i sädlighetsfrågan.* Finsk kvinnoförening har med anledning af de uttalanden i prostitutionsfrågan, hvilka förekommit vid Finska läkaresällskapets möte i Helsingfors den 9 sept. förlidet år, i landets mest spridda tidningar infört en »protest», hvori föreningen klargör sina i strid mot mötet stående åsikter i frågan. En uppsats i ämnet af den aktade läkaren, doktor Relander, har likaledes på Finsk kvinnoförenings föranstaltande blifvit tryckt och spridd i flera tusen exemplar kring landet.

Pristäflan.

Då Fredrika-Bremer-Förbundet vid sin nyss afslutade pristäflan för barn- och ungdomsböcker ej kunnat utdela det första priset, får Förbundet härmed inbjuda hugade författare till en ny pristäflan.

Förbundet utfäster tvenne pris, det ena å 300 kr., det andra å 100 kr., för de bästa nöjesböcker på svenska språket, skrifna för barn eller ungdom.

Böckerna böra vara afsedda för något visst åldersstadium mellan 8 och 15 år. Innehållet bör helst utgöras af en enda sammanhängande berättelse, kulturbild eller rese-skildring eller kan ock möjligen bestå af ett fåtal sådana. Arbetet bör i tryck icke understiga 150 sidor vanlig oktav. Förbundet förbehålles optionsrätt till förlagsrätten.

Täflingskrifterna böra vara inlämnade till **Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité, Stockholm, 5 Malmtorgsgatan, före den 15 april 1892** och vara åtföljda af förseglad sedel, innehållande författarens namn och adress.

Anmälan.

Dagny, som under år 1892 fortfarande kommer att verka för **Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende"**, anmäler härmed sin 7:de årgång. På samma gång tidskriften i främsta rummet vill sträfvat att fullfölja detta sitt program, skall densamma därjämte allt framgent följa den nyare litteraturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfersikter m. m.

Dagny redigeras under år 1892 af fröken **Lotten Dahlgren** jämte en af Fredrika-Bremer-Förbundet utsedd **Redaktionskomité**, till hvilken, under Förbundets adress, alla meddelanden rörande tidskriften böra ställas. Fru **S. L—d Adlersparre** kommer fortfarande att deltaga i komiténs arbete.

Dagny utkommer med åtta häften om två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af Förbundet kr. 2,50.

För icke medlemmar » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 5 Malmorgsgatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Använd endast

Floras Opoponaxtvål,
Floras Genuina Glycerintvål,
Floras Eau de Cologne och Parfymer.